

VAKIF ESERİ İSTANBUL ÇEŞMELERİNİN KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

Z.Hale TOKAY-Zuhal ÇOBANCAOĞLU

En eski çağlardan beri, suyun insan yaşamındaki vazgeçilmez önemi nedeni ile, toplu yerleşmelerin, giderek şehirlerin büyük bir bölümü suya yakın yerlerde veya su kenarlarında kurulmuşlardır. İnsan-
noğlu vazgeçilmez yaşam kaynağı olan suyu, mümkün olduğunca yanına getirmeye çalışmıştır. M.Ö.600'lerde yaşamış ünlü Yunan Filozofu Tales'e göre yaşamın saf özü sudur.

İlk çağlardan günümüze kadar insanlığın gelişmesiyle su yapılarına verilmeye çalışılan çeşitli görünüm-
ler zaman içinde devirlere göre şekillenerek devam edegelmiştir. Bunun en özgün örneği çeşmelerdir. Su
kaynağı anlamına gelen çeşme kelimesi Farsça göz manasına gelen "Çeşm"den alınmıştır.¹ Günümüzde he-
pimizin hergün önünden defalarca geçtiğimiz, fakat farkına bile varmadığımız çeşmelerimiz tarih boyunca
fonksiyonları ile Türk sosyal yaşantısının ve mimarisinin vazgeçilmez bir parçası olmuşlardır. Osmanlı döne-
minde su tamamen kamuya ait olduğu için sadece halkın ortak kullanımına açık olan cami, medrese, ha-
mam gibi binalarda bulunmaktaydı. Saray devletin evi olma nedeniyle suya sahipti. Özel mülkiyetlere şebeke-
den su alınması kesinlikle yasaktı. İstanbul'a suyu getiren Mimar Sinan'ın evine dahi su verilmemişti. Bütün
bu nedenlerle başta sultanlar olmak üzere, her kademeden mevki sahibi kişiler ve hayırsever vatandaşlar ta-
rafından, halka parasız su temini için, hayır amacıyla birçok çeşme yapılmış ve vakfedilmiştir. Bu çeşmelerin
önemli bir bölümü İstanbul il sınırları içinde yer alarak, şehrin meydan, köşebaşı ve sokaklarını süslemiş, gi-
derek şehir kısa sürede çeşmeler şehrine dönüşmüştür. Aynı dönemlerde Avrupa şehirlerinde, meydanlarda
yapılan çeşmeler, birer plastik düşünce ile yapılırken; İstanbul meydanlarında ise, dini inanç nedeni ile heykel
kullanmayan Osmanlı sanatkarları, halkın içme-kullanma suyu ihtiyacını karşılaması amacı ile birlikte, birer
abide olan kullanışlı çeşme yapılarını yapmışlardır. Bir su şehri olan İstanbul, en eski yerleşimlerden biri ola-
rak su mimarisi çalışmalarına her devirde sahne olmuştur.

Romalılar devrinde şehre su getiren tesislerin yapıldığı bilinmektedir. 1204 yılındaki Latin İstilasında
şehrin su şebekesi tahrip edilmiş, çeşitli savaşlar ve krizler yüzünden bu su yolları Bizans devrinde bir daha
onarılmamış, bu devirde ise üstü açık ve kapalı olmak üzere çok sayıda sarnıç yapılmıştır.

1453, İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet sarnıçlara fazla rağbet etmemiş, bekleyen su
yerine akan suyun daha iyi olacağı fikrinden hareketle, şehre su getiren su yollarının tamirini ve yeni su yol-
larının yapımını istemiştir (Bu sular: Fatih suyu, Turunçlu suyu, Mahmut Paşa suyu, Şadırvan suyu, Murat Pa-
şa suyu, Davut Paşa suyu, Gedik Ahmet Paşa suyu, İshak Paşa sularıdır).

XVI. asrın ikinci yarısına doğru su nazırlığından bahsedilmekte ve su nazırlığının Şehremaneti yani Be-
lediye içinde bir memuriyete dönüştüğü anlaşılmaktadır. Vakıf olan sular, Vakıflar Nezaretinin idaresi altında
Vakıflar Sular Müdürlüğü şekline dönüşmüştür.²

XVII. yüzyılda IV. Murat zamanı (1623-1640) İstanbul'da yapılmış bir emlak sayımında İstanbul, Eyüp,
Galata, Üsküdar ve civarı, boğaz dahil olmak üzere 100 adet tatlı ve tuzlu ayazma, 600 adet sarnıç, 200
adet sebil, 4000 adet vezir-vüzera çeşmesi, 9990 adet umumi ve hususi çeşme tespit edilmiştir.³

1. ŞAPOLYO, E.Behnən "Türk Çeşmeleri", *Önasya*, Sayı 29, s.12-13, 1968, İstanbul.

2. ÇEÇEN, Kâzım, *İstanbul'da Osmanlı Devrindeki Su Tesisleri*, İ.T.Ü. İnşaat Fakültesi Yayını, 1984, İstanbul, s.1-3-4-10.

3. ÇETİNTAŞ, S. "Su, Çeşme, Sebil", *Güzel Sanatlar Dergisi*, Sayı 5, s.125-147, 1944, İstanbul.

XIX. yüzyılda ise Tanzimat'tan sonra (1839) Batı ülkeleri örnek alınarak İstanbul'da yapılan imar hareketleri sonucu, nüfusun çokça artması ve eski tesislerin bir kısmının tahrip olması nedeni ile mevcut tesisler yetersiz kalmıştır. Şehrin, Avrupa yakasında yapılan binalara basınçlı su verilmesi gereğinden dolayı, Terkos gölü kullanılmaya başlanmış ve şehre su getirmek için 1874 yılında Sultan Abdülaziz zamanında bir yabancı şirketle anlaşma imzalanmış ve 75 yıllığına kiralanmıştır. Anadolu yakasında ise 1887 yılında bir Fransız şirketine 99 yıllığına imtiyaz verilerek "Üsküdar-Kadıköy" su şirketi kurulmuştur.⁴

Evvelce tamamı vakıf mülkiyetinde olmak üzere tesis ve inşa olunan çeşme ve sebiller (H.1341) 1923 senesinde TBMM'nin aldığı bir kararla o zamanlar adı Şehremaneti olan Belediyeye devredilmiş ve söz konusu devirle ilgili olarak 831 sayılı Sular Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla çeşmeler değil, sadece çeşmelerdeki suyun kullanımı ve intifa hakkı belediyelere verilmiştir.⁵ 1930'dan sonra modern su yollarının yapılmasıyla, çeşme mimarisi sona ermiş sayılmaktadır.

Bu yıllardan sonra insan ve çevre açısından su sorunu hızla büyük önem kazanarak bilimsel ve teknik açıdan yeni esaslara bağlanmıştır. Toplu yaşamın gelişmesi ve ihtiyaçların zorlaması ile çağa uygun bir şekilde çözüme ulaşan su sorunu çeşmelerin değerlerini yitirmelerine, kent içinde özellikle mahalle aralarında karderlerine terk edilmelerine neden olmuştur.

İstanbul çeşmelerine ait tam bir sayısal döküm olmamakla birlikte; 1930'larda yapılan tespit 795, 1943-1945 seneleri arasında 800, 1952'de yapılan bir tespit 581 adet çeşme saptanmıştır.⁶

Bugün ise sağlıklı tespit ve envanter çalışması yapılamadığından dolayı, ne kadar çeşmenin mevcut olduğu ve bunun ne kadarının Vakıflar mülkiyetinde bulunduğu kesin rakamlarla bilinmemektedir.

Günümüzde çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarıyla özel ve tüzel kişilerin kültür mirasının "korunması" konusundaki bilinçli çaba ve çalışmaların yanısıra ne yazık ki "korunmaması" yolunda daha büyük çabalar sarfedilmektedir.

Koruma, değerlendirme, yaşatma bir yana, bugüne kadar ayakta kalabilmiş hepsi günümüze önemli birer belge niteliği taşıyan kültür mirasımızın yozlaştırılması, yokeldilmesi söz konusudur.

Bildiri konumuzu oluşturan Vakıf eseri İstanbul çeşmeleri adı altındaki bu çalışmada; İstanbul'un büyük lüğü göz önüne alınarak tamamının taranması ve tespitinin yapılabilmesinin zaman ve mekân olarak mümkün olamayacağı gerçeği göz önüne alınmış, daha gerçekçi olması amacı ile pilot bölge olarak Beyoğlu İlçesi seçilmiştir. Çalışmaya, köşe bucak Beyoğlu ilçesi sınırları içinde kalan çeşmeler taranarak, kötü durumdakilerin tespiti ile başlanmış ve Beyoğlu ilçe sınırları içinde 107 adet çeşmenin varlığı saptanmıştır. Bu çalışmada Beyoğlu'nu seçmemizin önemli bir nedeni Beyoğlu belediyesinin çeşmelerin kurtarılması yolunda gösterdiği bilinçli çabalarıdır. Bu çalışmalar zaman zaman, salt belediye bünyesinde oluşturulurken bazı çeşmelerin röle ve ve restorasyonları ise üniversitemiz danışmanlığında gerçekleştirilmiştir.

Maalesef bu bölgede yaptığımız çeşme tespitlerinde gördüğümüz manzara içler acısıdır. Biraz sonra sizlere sunacağımız dialarda da bu açıkça görülecektir. Çeşmeler bakımsızlık ve ilgisizlikten aşırı bir tahribata uğramış ve kimliklerini kaybetmişlerdir.

Bölgemizdeki meydan çeşmeleri ve abidevi çeşmeler mimari açıdan daha gösterişli oldukları için birer açık hava müzesi gibi nisbeten koruma altında olabilen şanslı çeşmelerdir. Fakat, ne yazık ki bu grubun en iyi örneklerinden sayılan, Azapkapı Meydan Çeşmesi gibi kötü planlamalar sonucu oluşan şehirleşmenin getirdiği olumsuz etkilerden nasibini alarak, hızlı bir şekilde değer kaybına uğrayan örnekler de mevcuttur.

Mahalle aralarında kalan çeşmelerde ise, durum daha da hazindir. Bazıları yol kotunun yükselmesi sonucu saçaklarına kadar toprağa gömülmüş veya çukurda kalmış, bir kısmı ise yeni yapılan binaların altında kalmış veya zaman içinde ortadan yok olmuşlardır.

Bütün bu olumsuz etkilerden kurtulabilenler ise, su yollarının tahribatı ile fonksiyonlarını yitirdikleri gibi, zamanın yol açtığı malzeme tahribatına, doğal tahribata ve hepsinden daha da korkuncu insan eliyle yapılan bilinçli tahribata maruz kalmışlardır. Hasb-el kader suyu akabilen çeşmeler, otomobil yıkama yerlerine, akmayanlar ise çöplük ya da evsizler için geceleme mekânına, cepheleri "Bill-board"lara, yoğun iş merkezleri arasında kalanlar ise dükkan, büfe, işporta tezgahlarına dönüşmüşlerdir.

Tahribata uğramış çeşmelerden bazı örnekleri resimlerde görmek mümkün.

Evet; bütün bu olumsuz örnekleri gördükten sonra zaman içinde çeşmelerin korunması adına yapılmış çalışmalara bir göz atacak olursak bunlardan en önemlisinin 1984-1986 yılları arasında yapılan "İstanbul Çeşmelerini Kurtarma Kampanyası" olduğunu görüyoruz. Bu kampanya doğrultusunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi, gazeteler, üniversiteler işbirliğinde, çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlar, bir araya gelerek "I. Tarihi İstanbul Çeşmeleri" seminerini düzenlediler.

4. ÇOBANCAOĞLU, Tülay "Tarihi İstanbul Çeşmelerinin İncelenmesi ve Korunması Konusunda Bir Araştırma", MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 1988, İstanbul.

5-6. İŞLİ, N., ERÇAĞ, B. "Tarihi İstanbul Çeşmeleri", s.23.
"Tarihi İstanbul Çeşmeleri I. Semineri", 1985. s.24

Res. 1: Hoşyar Kadın Çeşmesi-Kurtoğlu Sok. 1840

Res. 2: Sururi Mah. Çetikkaş Sok. Çeşme-Tarlabası

Res. 3: Aynalı Kavak Kasrı Tersane Karşısı çeşme-Kasımpaşa

Res. 6: Mehmet Hüsrev Paşa Çeşmesi-1843 Halıcıoğlu

Res. 5: Taşınan, restore edilen çeşme, (Aynalı Kavak Kasrı-ı Önü-Kasımpaşa)

Res. 4: Bereketzade Çeşmesi-Galata- (Restorasyon sırasında)

Res. 7: Mihrimah Sultan Meydan Çeşmesi Safa Meydanı-Kurtuluş-1779

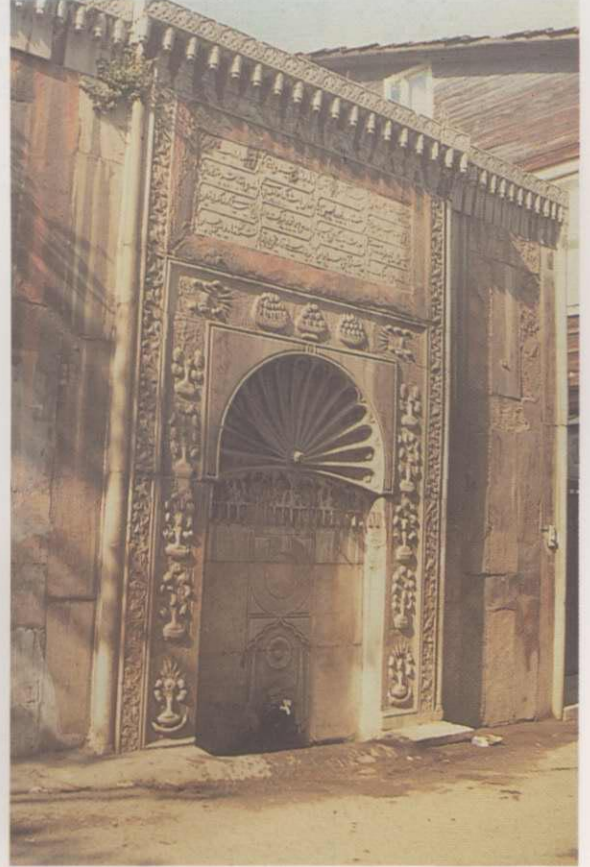

Res. 9: Kemankeş Çeşmesi-Galata 1732-(Restorasyon geçirmiş)

Res. 8: Ömer Ağa Çeşmesi-Çukurcuma

Res. 11: Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Çeşmesi - 1732- Kasımpaşa

Res. 10: Cebecibaşı Abdullah Ağa Çeşmesi - Küçükparmakkapı-Taksim.

Res. 12: Defter Emini Çeşmesi-İtalyan Yokuşu

Res. 13: Ali Rıza Paşa Çeşmesi- 1853 Hasköy

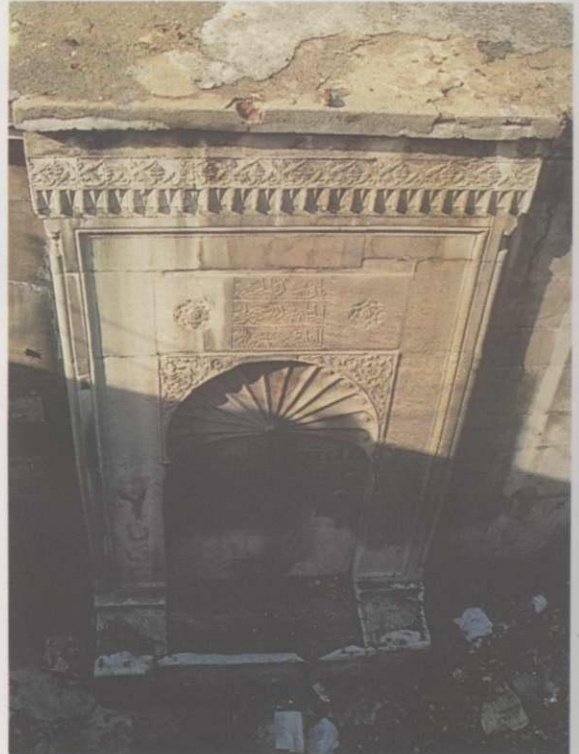
Res. 15: Eyyuhum Ahmet Efendi Çeşmesi-Kasımpaşa

Res. 16: İkiyüzlü köşe çeşmesi-Lüleci Hendek Sok. - Galata

Res. 14: Hacı Mehmet Ağa Çeşmesi - 1732 Şişhane

Bu seminerde alınan en önemli kararlar çeşmelerin onarılması, sularının akıtılması ve korunması amacıyla geniş çapta yayınların yapılması, fon sağlama çalışmalarının sürdürülmesi, konunun bilimsel bir temele oturtularak üniversite koordinatörlüğünde çalışma gruplarının oluşturulmasıydı.⁷

Bu çalışmaların sonucu olarak iki yılda 70 dolayında çeşme, hemşehrilerin de katılımı ile onarılarak faaliyete geçirildi. 1986 senesinde çeşitli nedenlerle biten bu kampanya, yine de amaçlanan sonuca bir miktar yaklaşarak, yerel yönetimlerin konuya yavaş yavaş sahip çıkmaya başlamalarına neden oldu.

Fakat ne yazık ki, bütün bu özverili çalışmaların sonucunda restore edilen çeşmeler bakım ve kontrol mekanizmalarının iyi işletilmemeleri ve şehirlinin kültür mirasının korunmaması konusunda şehir hayatına yıkıcı bir katılımının sonucu, yavaş yavaş eski hallerine döndüler. Birer-ikişer muslukları çalındı, sonra suları keşildi ve sonunda çeşmeler işlevini yitiren herşey gibi şimdiki durumlarına geldiler.

Bütün bu olumsuz gelişmeler bu tür koruma çalışmalarının devamını engellememeli, bilinçli yapılacak en ufak bir çalışmanın bile "kültür mirası çeşmelerimiz" in bir tarihi belge olarak bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli bir rol oynayacağı unutulmamalıdır.

Restore edilmiş çeşmelerden bazı örnekleri resimlerde görmek mümkün.

ÖNERİLER:

1. Daha önce, tamamı Vakıf mülkiyetinde olmak üzere, tesis ve inşa olunan çeşme ve sebiller bilindiği gibi 1923 senesinde TBMM'nin aldığı bir kararla Belediyelere devredilmiştir. Söz konusu devirle ilgili olarak çıkarılan 831 sayılı Sular Kanununun, yanlış yorumlanması nedeniyle oluşan, çeşmelerin mülkiyeti kargaşası bir an önce çözüme kavuşturulmalıdır. Bu çeşmelerin intifa hakkının, eskiden olduğu gibi Belediyelerde kalması ve her türlü bakım, onarım, koruma çalışmalarının periyodik olarak Belediyelerce yürütülmesi gerekmektedir.

2. Mevcut çeşmelerin tespiti ve envanter çalışmaları bir an önce yapılmalıdır. Bu çeşmelerin durumları fotoğraf ve rölöve çalışmaları ile belgelenmeli ve daha önce yapılmış olan çalışmalardan elde edilecek bulgularla bir arada Vakıfların bünyesinde kurulacak bir merkezde toplanmalıdırlar.

3. Yapılan çalışmalarda, Üniversite-Yerel Yönetim-Medya bir arada ortak bir çalışma yürütmeli, bu çalışmalara özel kurum ve kuruluşların katkısı ve işbirliği sağlanmalıdır. Örnek olarak Üniversitemiz Restorasyon Anabilim Dalı Arşivinde 140 adet çeşme rölövesi mevcuttur. Ayrıca bu yıl 50 adet çeşme de rölövesi yapılmak üzere öğrencilere verilmiştir.

4. Tarihi eserlerin korunmasında kamu bilincinin mutlaka oluşturulması gerekmektedir. Bunun temelde eğitim yatmaktadır. Alışkanlıklar ancak küçük yaşlarda edinilebileceğine göre, ilk ve orta dereceli okulların eğitim programlarında, tarihi eser ve koruma bilinci veren derslerin acilen yer alması, sorunun çözümünde önemli bir rol oynayacaktır.

5. Finansal kaynak sağlanmasında, devlet ve yerel yönetimlerin yanı sıra, özel kuruluş ve halkın desteğiyle oluşturulacak fonlara ihtiyaç vardır. Bu konuda kamuoyu oluşturulmalı, halkın dikkati, çeşmelere çekilerek, mahalle sakinlerinin de katılımıyla oluşturulacak olan bu fonla, katkıda buldukları mekânı korumaları sağlanmalıdır.

6. Buldukları durum ve konumları nedeniyle, mevcut yerlerinde korunması asla mümkün olmayacak çeşmeler ise, 1964 tarihli Venedik Tüzüğü'nün koruma başlıklı 7. maddesinde de belirtildiği gibi "Anıtın tümünün ya da bir parçasının başka yere taşınmasına anıtın korunması bunu gerektiriyorsa izin verilebilir" şartına bağlı olarak taşınmalıdırlar. Taşınacakları yerler, düzenlenmiş parklar, bahçeler veya kamuya açık mekanlar olabilir. Zemin içinde, doğabilecek bir karışıklığı önlemek amacı ile, çeşmelerin üzerine konulacak bir plakette, orijinal yeri ve taşıma tarihi belirtilmelidir.

7. Tasarım-düzenleme-onarım safhalarından sonra periyodik bakım ve kontroller gerekmektedir. Bakımından sorumlu kurum tarafından kurulacak olan bir örgüt bu işlemleri sistematik bir çerçeve içinde yürütmelidir.

8. Bütün bu önerilerin yanısıra bizce, bir an önce yapılması gereken, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun, eski eser yıkımı ve tahribatına yönelik, cezai hükümleri belirten 65. ve bunu değiştiren 3386 sayılı Kanunun ilgili maddelerinin acilen işlerlik kazandırılması ve hukuku işleten sistemin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ:

Günümüze kadar yapılmış olan bilinçsiz uygulamalar çeşme yapılarını çevre dışında bırakmış, yapı ile çevresi birbirinden koparılmıştır. Günümüzde işlevlerini kaybettikleri için gözardı edilen çeşmeler, tek başına duran bir anıt değil, bir çevrenin parçasıdır. Kentin kültürel tarihi gelişimi gözönüne alınarak yapılacak yeni tasarımlarda, çeşme bir sit ögesi olarak düşünülmeli ve çeşme çevreleri oluşturulmalıdır. Etrafında gerekli elemanları, aydınlatması, yeşili ve en önemlisi suyu ile....

7. TANSUĞ, Avniye "Çeşmeleri Kurtardık Mı?" Sayı 7, 1993. İstanbul, s.85-95.

TARTIŞMA

Oturum Başkanı- Efendim konuşmacılara, değerli bilgileri ve görüntüleri için teşekkür ediyorum.

Prof.Dr.Örcün BARIŞTA- Aslında ben, İstanbul Üniversitesine burada teşekkür etmek için kalktım. Mimar Sinan Üniversitesine teşekkür etmek için kalktım; çünkü, ben bu konuda bir yayın dizisi yapıyorum Kültür Bakanlığına, İstanbul Çeşmeleri konulu ve gösterdikleri şeyin çok çok az olduğunu belirtmek istiyorum. Mesela son gördüğünüz Azapkapı Çeşmesi şu anda karşığı demircilere verilmiş durumda ve yalağın içinde boya tenekeleri var yanlış anımsamıyorsam. Çok önemli bir konu. Bu konuda ben Vakıflara müracaatta bulundum siz not alıyorsunuz diye. Vakıfların, Tam Topkapı Sarayına dönerken, o yol üzerinde bir deposu var, oraya gönderdiler beni ve o depoda maalesef çeşmelerle ilgili hiçbir döküman olmadığını söylediler. Ondan sonra İSKİ'ye gittim, geçen sene İSKİ başka bir durumdaydı. Bu yaz tam ben İSKİ'deyken bu İSKİ meseleleri başlamıştı. Orada vakıf suları diye bir ünite var. Kuşkusuz gençler de görmüştür; fakat, çalışmıyor şu anda, yani hiçbir şekilde ne dışarıya belge çıkıyor, ne içeride bir çalışma görülüyor. Çok üzücü bir durum. Şimdi, İstanbul'da, Mimar Sinan Üniversitesinin belediyelerle yaptığı şeyde, bir ekleyeceğim durum var. Bu yaz Aynalıkavak toparlanmışlar, onu gördüm. Hemen Aynalıkavak'ın karşısında bir çeşme vardır, III. Ahmet'indir o çeşme, onu karşı tarafa aldılar; çünkü, benzinliğin içindeydi ve uçmak üzereydi çeşme, gömülüydü. O arada ben, Ağustos ayındaydı sanıyorum, daha taşlar monte ediliyordu, kuşkusuz Kurul izinleri de var arkadaşların, Kurul izinsiz olmuyor bunlar...

Şimdi, burada şöyle bir sıkıntımız var. Bunlar anıt eserlerdir, mesela gösterdiği eserler genellikle XVIII. yüzyıl civarı ve anıttır bunlar. Bunlar Koruma Kurullarının izni alınmadan onarılamaz. Yani, belediyeler de istediği gibi bunları onaramaz ve muhakkak söylediğiniz gibi, her onardığımız eserin üstüne muhakkak koymak zorundasınız bir levha ve nereyi onardığınızı da belirtmek durumundasınız. Ama, çok sevindirici bir çalışma. Kutluyoruz arkadaşları.

Yalnız, bir şeyi unuttular: Genelde, İstanbul'da bu konuda bir duyarlılık var. Mesela, Mısır Çarşısının, yani Yenicami'nin haziresinde, Rukiye Sultan Çeşmesi vardır ve bunun da karşısında belediyenin zabıta merkezi var. Tam zabıtayla karşı karşıya ve bu çeşme bugün, işportacılar tarafından kullanılır. Eğer duyarlı bir belediyeyseniz, önce zabıtaya oradaki malzemeyi toplatır. Bir depo olarak çeşmeyi kullandıran bir belediyeden... Ben belediyelerin hepsine birden söylüyorum, çeşme onarımı açısından güvenebileceğimizi zannetmiyorum. Yine muhakkak Vakıfların müdahalesi gerekli diye düşünüyorum. Sizi de kutluyorum.

Haşim KARAGÖZ- Sayın Tülay Hanım'ın konuşmalarına içtenlikle katılıyorum. Ben, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlamacıyım. Sayın Tülay Hanım'ın konuşmaları arasında, kötü planlama çalışmaları adı altında küçük bir pasaj geçti. Burada, planlama çalışmalarında yerel yönetimlerle, gerek yerel yönetimler olsun, gerek Kültür Bakanlığı olsun, gerekse Vakıflar Genel Müdürlüğü olsun, aralarında bir işbirliğinin tam olarak gerçekleşmediğine inanıyorum. Eğer, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde bu planlama çalışmalarına katılabilecek birim oluşmuş olsaydı, yasal boşluklar da doldurulmuş olsaydı, planlama çalışmaları ve kültür ve tabiat varlıkları da çok daha etkin korunabilirdi. Bu koruma çalışmalarında, yapılan koruma çalışmalarının etkinliğinin uzun sürmediğinden bahsettiniz, bundan halkın yeterince bilinçlendirilmediğinden, halkın katılımının yeterince olmadığından anlaşılabilir. Eğitimi ilk başa koydunuz, çok doğru bir teşhis, yalnız, bu konuda medyanın da, kitle iletişim kurumlarının da işin içine sokulması halkın en kısa yoldan bilinçlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.

İbrahim ATEŞ- Efendim, sayın konuşmacıya, vakıf kültür varlıklarımızdan çeşmelerimize gösterdikleri ilgi ve değerli çalışmalarından dolayı teşekkürlerimizi arz etmek istiyorum. Bizim atalarımız, her canlı şeyi sudan yarattık anlamındaki ilahi buyrukla, sadakanın en efdalı su vermektir mealindeki hadis doğrultusunda harekete geçerek, şehir ve benzeri meskûn yerlere su iletmede büyük çaba sarf etmişlerdir. Bilhassa, İstanbul ve benzeri büyük kentlere, bu tür hizmetler önemli ölçüde götürülmüştür. Ancak, bu tesislerle ilgili olarak vakfiyelerde geçen şartlar, öngörülen hizmet şekilleriyle az önce hanımefendinin görüntüleriyle dile getirdiği üzücü olayları karşılaştırdığımızda insanın tüyleri diken diken oluyor.

Vakfiyelere baktığımızda, çeşmelerde, suyun devamlı akıtılması için bir takım görevliler var; rah-abi, su yolcuları, kanalda, su yolunda herhangi bir tıkanıklık, arıza meydana gelirse, anında giderirdi. Çeşmede akıtılan suyun insanlara temiz ve anında içirilmesi için, taşlar konulduğunu ve o taşları sabah koyup akşam götüreceğini, onu korumakla görevli personel görevlendirildiğine tanık oluyoruz. Taskeş deniyor. Bırakın musluğu, orada su içilen taşların korunması için personel görevlendirilmiş. Yapılan çeşmeyi, bugün halkımız musluğunu söküp götürüyor. Vakıfların elinden, o müesseseleri, Belediyeler Kanununa istinaden alan belediyeler de, vurdumduymazlık içinde, yürekler acısı!.. Bir bakıyorsunuz, o güzelim desenlerle bezemiş çeşmenin yapısının taşları üzerine boyalar, maalesef boyandığını görüyorsunuz. Bir başka vakıf şartı da, bu ve benzeri vakıf yapıların üzerine yapılan çizgileri, boyaları gidermek için, mahinnukuş, yani şu veya bu nedenle akılsız, düşüncesiz insanların yapacakları çizgileri, işaretleri gidermek için de yapılan çizgileri silmekle görevlendirilen personeller olduğunu görüyoruz. Ve bu eserler vakıfların elindeyken, bilhassa nezaret döneminde, bu çeşmelerin ve benzeri eserlerin dikkatle korunduğunu görüyoruz.

Bu eserleri Vakıflardan alan belediyelerin, sadece eserlerin fiziki bünyesini almakla değil, onlarla ilgili şartları da hizmet anlayışını da kendilerine alsalardı da, milletimizi o yönde eğitse ve geliştireselardı, çok daha iyi olurdu.